

KULTUR

■ Lars K. Andersen vover med sin provokerende dokumentarfilm 'Phantoms Of The Sierra Madre' (øverst) at vise, hvilke mekanisme der udspiller sig, når hvide mænd laver dokumentarfilm om det fremmede autentiske. Nederst: 'Wilfred Buck' er en film, der er lige så meget et digt, som det er et personligt og historisk vidnesbyrd fra en indfødt amerikaner fra creestammen. Foto: Still fra filmen

Geronimos gemte guld er den gode historie

Vi er vokset op med westernfilm og mytiske fortællinger om indfødte amerikanere, men hvem må fortælle deres historie? Det svarer to film på. På vidt forskellige måder.

FILMFESTIVAL

LUCIA ODOOM

Phantoms Of the Sierra Madre.

Af Håvard Bustnes i samarbejde med Lars K. Andersen. Dokumentar. Norge 2024. 100 minutter.

Wilfred Buck. Af Lisa Jackson. Dokumentar Canada. 2024. 97 min. 23. marts kl. 19 i Empire Bio.

Den prisvindende manuskriptforfatter Lars K. Andersen begiver sig ind på betændt identitetspolitisk territorium med sin dokumentarfilm 'Phantoms of the Sierra Madre'.

Han vil lave en film om en hvid mand på jagt efter de sidste medlemmer af apachestammen. Og han har sat sig for at gå i fodsporene på den norske opdagelsesrejsende Helge Ingstad, der i 1937 tog på ekspedition for at finde de sidste medlemmer af apachestammen i de stejle og enorme Sierra Madre-bjerge, som er notorisk umulige at orientere sig i.

Ligesom Ingstad vil Lars K. Andersen finde de sidste apacher. Han rejser til det nordlige Mexico i Sierra Madre-bjergene, hvor chirichua-apachestammen i 1890'erne anført af høvdingen Geronimo kæmpede mod den amerikanske hær.

I en af filmens første scener henvender han sig i en butik, der sælger apachesouvenirs, og spørger ejeren, om han ved, om der stadigvæk løber vilde apacher rundt oppe i bjergene.

Andersen spørger også souvenirbutiksindehaveren om, hvilken film der er hans yndlingswestern, hvortil han svarer: »Ingen, det er jo ikke vores historie ... det er Hollywood, det er den hvide mands egen historie«.

Det viser sig, at Ingstads ønske om at finde vilde apacher ikke var den eneste grund til, at han tog til Sierra Madre-bjergene; han kom også for at lede efter det guld, som Geronimo havde gemt.

Det samme gør Lars K. Andersen: Han rejser ud med kameraet for at finde guld. Og guld er i hans tilfælde en god historie. Jeg tænkte ved mig selv, at her er endnu en film om en hvid mand med et Tintin-kompleks, der begiver sig ud i den store verden for at iscenesætte sig selv. Det viser sig imidlertid at være ganske nødvendigt med det Tintin-kompleks.

En ufatteligt morsom scene

Lars K. Andersen ender selv med at blive en del af historien. Hans film handler pludselig om, hvad det vil sige at fortælle historier, og hvem der har ret til at fortælle hvilke historier.

Filmen taler ind i en identitetspolitisk debat, der tit bliver firkantet og kedsommelig at beskæftige sig med, men som her sættes på spidsen, fordi Andersen selv sætter bagdelen i klaskenhøjde og udstiller en arketyppisk drift i vestlige dokumentarfilm.

Det er fascinerende og tåkrummenende at se ham rende rundt og spørge tilfældige mørkhudede mexicanere, om de er medlemmer af apachestammen.

Der er en helt ufatteligt morsom scene, hvor to selvudnævnte grupper af

efterkommere mødes på neutral grund for at skændes om, hvem der er efterkommere af Geronimo.

Scenen viser, hvor forvrænget de indfødte amerikaneres identitet er blevet, og hvor ødelagt en kultur vi har med at gøre.

Den ene gruppe af selvudnævnte efterkommere insisterer på at grave Geronimos knogler op, inden de vil gå med til en dna-test. Den anden gruppe, anført af Andersens fikser Piu, der hævder at være Geronimos tipoldebarn, er forargede over dette forslag, da apachegrave er hellige, og det er imod alle skikke at vække de døde.

Det kommer frem, at Helge Ingstad stjal et kranium fra en likvideret apachekvinde og tog det med hjem til Norge som souvenir. Piu kommenterer klogt, at indfødte amerikanere alle dage er blevet tingsliggjort.

Lars K. Andersen synes, det er farligt, hvis der kommer forbud mod at fortælle hinandens historie, men vi lærer også, at de historier, vi har fået fortalt om indfødte amerikanere og deres stammer, muligvis ikke findes, fordi de mest af alt handler om den vestlige verdens fortælling om sig selv.

Historien er ikke slut

Ved et smukt sammentræf kan man under dette års CPH:DOX se filmen 'Wilfred Buck', der er lavet af den indfødte canadier Lisa Jackson.

Filmen handler om den indfødte amerikaner og astronom Wilfred Buck, som er medlem af creestammen, der både har rødder i det nordlige Amerika og i Canada.

Filmen er som et langt digt, der minder mig om James Baldwin-dokumentaren 'I Am Not Your Negro', der er lige så god en tekst, som det er en god film. Her fortæller Wilfred Buck sin egen historie, men også historien om, hvordan creefolket blev fordrevet fra deres hjem i Manitoba og ikke blev tolereret nogle af de steder, de flyttede hen.

»Det eneste sted, der tolererede dem, var bodegaerne«, fortæller Buck.

Scenen viser, hvor forvrænget de indfødte amerikaneres identitet er blevet

Han lever selv på samfundets bund og har været i voldens og alkolens kvælertag. Wilfred Buck er et omvændrende digt og vidnesbyrd om de indfødte amerikaneres tabte traditioner og ulykkelige skæbne, men han viser også, at det er vigtigt at lære af historien.

Han oplyser os, han sørger for øjnene af os, han begræder tabet af sin familie, sin historie og sit folks traditioner.

Wilfred Buck fortæller på et tidspunkt om, at han som barn gik i søndagsskole. Missionærerne fortalte ham, at hans forfædre var i helvede, fordi de ikke var kristne. Han spurgte: »Er mine bedsteforældre så også i helvede?«. Ja, svarede de. Hvortil han sagde: »Der vil jeg også hen så; jeg vil gerne være sammen med dem«. Og så satte han aldrig sine ben i søndagsskolen igen. Det er fortællinger som denne, der giver indsigt og stof til eftertanke. For ofte får man den tanke, at de indfødte amerikaneres historie er forbi, at de lever på nåde i reservater, at deres eksistens er et levende museum for den amerikanske historie.

Men historien er ikke forbi. Det er Wilfred Buck-filmen et levende bevis på.

lucia.odoom@pol.dk